

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

FILOZOFIJA

PROBNI ISPIT DRŽAVNE MATURE

šk. god. 2023./2024.

Ispitna knjižica 2

FIL.53.HR.T.K2.20

54060

Način **ispravljanja pogrešaka** na listu za čistopis:

~~(Matura)~~ državna matura

↑   ↑

Precrtan pogrešan odgovor u zagradama   **Točan** odgovor

↑
Paraf (skraćeni potpis)

PRITISNUTI OVDJE I OTRGNUTI!

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

PROBNI ISPIT DRŽAVNE MATURE

FILOZOFIJA

Zadatak esejskoga tipa OCJENJIVAČ **1**

1 2 3 4 5 7 8 9 0

Identifikacijska naljepnica
PAŽLJIVO NALIJEPI!

F
I
L
2

PRAZAN LIST ☐

D-S053

1.

Primjerena
upotreba
pojmov

Pojam 1 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 2 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 3 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 4 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 5 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 6 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

2.

Argumentacija

Problem 1 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 2 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 3 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 4 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 5 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

3.

Primjerenost
primjera
i navoda

0 ☐ 1 ☐ 2 ☐

4.

Kompozicija

1. Postavljanje problema 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

2. Razrada problema 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

3. Zaključak 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Šifra ocjenjivača: _____

FIL.53.HR.T.E2.01

54062

NE FOTOKOPIRATI
OBRAZAC SE ČITA OPTIČKI

NE PISATI PREKO
POLJA ZA ODGOVORE

Označavati ovako: **X**

F I L 2

PRITISNUTI OVDJE I OTRGNUTI!

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

PROBNI ISPIT DRŽAVNE MATURE

FILOZOFIJA

Zadatak esejskoga tipa OCJENJIVAČ **2**

1 2 3 4 5 7 8 9 0

Identifikacijska naljepnica
PAŽLJIVO NALIJEPI!

F
I
L
2

PRAZAN LIST ☐

D-S053

1.

Primjerena
upotreba
pojmov

Pojam 1 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 2 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 3 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 4 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 5 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Pojam 6 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

2.

Argumentacija

Problem 1 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 2 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 3 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 4 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Problem 5 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

3.

Primjerenost
primjera
i navoda

0 ☐ 1 ☐ 2 ☐

4.

Kompozicija

1. Postavljanje problema 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

2. Razrada problema 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

3. Zaključak 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐

Šifra ocjenjivača: _____

FIL.53.HR.T.F2.01

54063

NE FOTOKOPIRATI
OBRAZAC SE ČITA OPTIČKI

NE PISATI PREKO
POLJA ZA ODGOVORE

Označavati ovako: **X**

F I L 2

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte **sve** upute i **slijedite ih**.

Ne okrećite stranicu i **ne pišite** esej dok to **ne odobri** voditelj ispitne prostorije.

Ispit traje **150** minuta **bez stanke**.

Zadatci se nalaze u **dvjema** ispitnim knjižicama.

Redoslijed rješavanja birajte **sami**.

Dobro **rasporedite** vrijeme kako biste mogli riješiti **sve** zadatke.

Ovaj dio ispita sastoji se od zadatka **eseja**.

Esej napišite **slijedeći priloženu uputu i smjernice** za pisanje eseja.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj **neće bodovati**.

Esej obvezno napišite na **list za čistopis** u **ovoj** ispitnoj knjižici.

Pišite **čitko**. Esej će se bodovati s **nula (0)** bodova ako je **nečitko** napisan.

Ako **pogriješite** u pisanju eseja, na **2.** stranici ove ispitne knjižice prikazan je **način ispravljanja** pogrešaka.

Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti **paraf** (isključivo **skraćeni** potpis, a **ne puno** ime i prezime).

Upotrebljavajte **isključivo kemijsku** olovku kojom se piše **plavom** ili **crnom** bojom.

Provjerite jeste li **nalijepili** identifikacijske naljepnice na **sve** ispitne materijale.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima **16** stranica, od toga **2** prazne.

Zadatak esejskoga tipa

Pozorno **pročitajte** navedeni tekst. Prema **ponuđenim smjernicama** napišite esej s **jasnom** strukturom: **uvodnim** dijelom (postavljanjem **teze ili hipoteze**), **središnjim** dijelom (**analizom i argumentacijom**) i **zaključkom (sintezom)**.

Tema eseja: **Odgovornost i krivnja između pojedinaca i kolektiva**

Moralni promašaji razlog su stanja iz kojih tek izrastaju politička krivnja i zločin. Bezbroj malih djelovanja i propuštanja, zgodna prilagodba, jeftino opravdavanje nepravednog, neprimjetno poticanje nepravednog, sudjelovanje u nastanku javne atmosfere, koja širi nejasnoću i kao takva tek omogućuje zlo, sve to ima posljedice koje sudjeluju u uvjetovanju političke krivnje za stanja i događaje. U moralno spada i nejasnoća u vezi sa značenjem moći u ljudskom suživotu. Zamagljivanje tog temeljnog činjeničnog stanja isto je tako krivnja kao i lažna apsolutizacija moći kao jedinog mjerodavnog čimbenika događanja. Sudbina je svakog čovjeka da bude upleten u odnose moći u kojima živi. To je neizbježna krivnja svijetu, krivnja bivanja čovjekom. Njoj se suprotstavlja zalaganjem za onu moć koja ostvaruje pravo i ljudska prava. Propuštanje suradnje u strukturiranju odnosa moći, u borbi za moć u smislu služenja pravu, temeljna je politička krivnja, koja ujedno predstavlja i moralnu krivnju. Politička krivnja postaje moralnom krivnjom tamo gdje se uz pomoć moći uništava smisao moći – ostvarenje prava, etos i čistoća vlastitog naroda. Jer, gdje se moć sama ne ograničava tamo su nasilje i teror te naposljetku uništenje opstanka i duše. Iz moralnog načina života većine pojedinaca širokih narodnih krugova u svakodnevnom ponašanju izrasta određeno političko ponašanje, a s njime i političko stanje. Ali pojedinac živi pod pretpostavkama povijesno već izrasla političkog stanja, koji je ostvaren etosom i politikom predaka a omogućen stanjem u svijetu. Tu postoje dvije u shemi suprotstavljene mogućnosti. Politički

etos princip je državnog opstanka u kojem svi sudjeluju svojom sviješću, svojim znanjem, svojim mnijenjem i svojim htijenjem. Življenje je to političke slobode kao neprestano kretanje propadanja i činjenja boljim. To življenje omogućeno je zadatkom i mogućnošću zajedničke odgovornosti sviju. Ili, pak, vlada stanje u kojem ono političko većini ostaje strano. Državna moć ne doživljava se kao nešto osobno. Čovjek se ne doživljava suodgovornim, već je politički nedjelatan promatrač, radi i djeluje u slijepoj poslušnosti. Savjest mu je čista kako u poslušnosti, tako i u nesudjelovanju u onome što moćnici odlučuju i čine. Političku realnost on trpi kao nešto strano, težeći da s njome izađe na kraj lukavstvom u korist osobnih prednosti, ili pak živi u slijepom oduševljenju vlastitog žrtvovanja. Razlika je to između političke slobode i političke diktature. Ali uglavnom više nije na pojedincima da odlučuju koje će stanje vladati.

Pojedinac se u njemu rađa, zahvaljujući sreći ili kobi; on mora prihvatiti ono što je preuzeto i stvarno. Nijedan pojedinac i nijedna skupina ne može odjednom promijeniti pretpostavke, po kojima zaista svi živimo. Krivnja ima izvanjske posljedice koje se tiču opstanka, shvatio to onaj koji je njima pogođen ili ne, a ima i unutarnje koje se tiču samosvijesti, kad sam sebe prozrem u krivnji.

a) Zločin stiže „kazna”. Pretpostavka je prihvaćanje krivca od strane suca u njegovu slobodnom voljnom određenju, a ne prihvaćanje da je kažnjen s pravom.

b) Za političku krivnju postoji „odgovornost”, a kao njezina posljedica ispravljanje nanesenog zla te nadalje gubitak ili ograničavanje političke moći i političkih prava. Stoji li politička krivnja u vezi s događajima koji svoja rješenja pronalaze u ratu, posljedica za pobijeđene može biti: uništenje, deportacija, istrijebljenje. Ili, pak, pobjednik posljedice može prevesti u oblik prava, a time i mjere, ako želi.

c) Iz moralne krivnje izrasta uvid, a s njime „pokora” i „obnova”. Posrijedi je unutarnji proces, koji će potom imati realne posljedice u svijetu.

d) Metafizička krivnja za posljedicu ima „preobrazbu ljudske samosvijesti pred Bogom”. Ponos se slama. Ta samopreobrazba kroz unutarnje djelovanje može dovesti do novog temelja aktivnog života, povezanog s neizbrisivom sviješću o

krivnji u poniznosti koja se dosuđuje pred Bogom i svaki čin uranja u atmosferu u kojoj objest postaje nemoguća.

Utvrđivanje nečije krivnje ne može se odnositi na njegove nazore, već samo na određene radnje i načine ponašanja. Kod individualnog prosuđivanja čovjek doduše gleda da uzme u obzir nazor i motive, no to istinski može postići samo ako se oni mogu utvrditi prema objektivnim značajkama, tj. radnjama i načinima ponašanja.

b) Pitanje je u kojem se smislu može suditi „kolektivu”, a u kojem samo „pojedincu”. Nedvojbeno je smisljeno sve državljane jedne države držati odgovornima za posljedice proizišle iz djelovanja te države. Tu se pogađa kolektiv. Odgovornost je, međutim, određena i ograničena, bez moralnog i metafizičkog okrivljavanja pojedinca. Ona pogađa i one državljane koji su se opirali režimu i djelovanju koje se razmatra. Sukladno tome postoji odgovornost za pripadnost organizacijama, strankama, grupama. Za zločine može biti kažnjen samo pojedinac, bio on sam ili imao niz suučesnika, od kojih se svaki prema mjeri sudjelovanja i u najmanjoj mjeri već zbog pripadnosti tom društvu poziva na odgovornost. Postoje udruženja razbojničkih bandi, zavjere koje u cjelini mogu biti označene zločinačkim. U tom slučaju sama pripadnost povlači za sobom kaznenu odgovornost.

„Opire se, međutim, smislu da se narod kao cjelina optuži za zločin.” Zločinac je uvijek samo pojedinac. „Opire se također smislu da se narod kao cjelina moralno optuži.” Ne postoji karakter naroda koji bi imao svaki pojedinac samom pripadnošću tom narodu. Naravno da postoji zajedništvo jezika, običaja i navika te podrijetla. Ali u tome su ujedno moguće toliko jake razlike da ljudi koji govore istim jezikom mogu jedni drugima unutar toga ostati toliko strani kao da uopće ne pripadaju istom narodu. Moralno se može prosuđivati uvijek samo o pojedincu, nikad o kolektivu. Način mišljenja prema kojem se ljudi sagledavaju, karakteriziraju i prosuđuju u kolektivima nevjerojatno je rasprostranjen. Takve karakteristike – primjerice Nijemaca, Rusa ili Engleza – nikad ne pogađaju rodne pojmove, pod koje bi se pojedinci mogli podvesti, već tipske pojmove, kojima više ili manje odgovaraju. Zamjena rodnog s tipološkim shvaćanjem

znak je kolektivnog mišljenja: „ti” Nijemci, „ti” Englezi, „ti” Norvežani, „ti” Židovi – i proizvoljno dalje: „ti” Frizijci, „ti” Bavarci – ili: „ti” muškarci, „te” žene, „ta” mladež, „ti” stari. Od naroda se ne može napraviti pojedinac. Jedan narod ne može herojski propasti, ne može biti zločinac, ni djelovati ćudoredno ili nećudoredno, to uvijek mogu samo pojedinci. Narod kao cjelina ne može biti ni kriv, ni nevin, kako u kriminalnom tako i u političkom (odgovornost ovdje uvijek snose samo građani države) i u moralnom smislu.

Karl Jaspers, „Pitanje krivnje”

Smjernice za pisanje

U eseju **odredite pojmove**:

„odnosi moći”, „sloboda”, „moralni promašaji”, „individualna i kolektivna odgovornost”, „aspekti krivnje” i „posljedice krivnje”.

1. **Objasnite zašto** je prema Karlu Jaspersu čovjek **nužno upleten** u odnose **moći**, a samim time i pitanja **moralne** odgovornosti i krivnje.
2. Objasnite **što znače** i **do čega dovode** moralni **promašaji** u odlučivanju i djelovanju.
3. Objasnite u kakvome su **odnosu** individualna i kolektivna **odgovornost**.
4. Objasnite **aspekte krivnje** koje navodi **Karl Jaspers**.
5. Objasnite na koje nas **pogreške mišljenja** upozorava autor teksta, a vezane su za **prosudivanje o kolektivnoj krivnji** i odgovornosti.

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

1. suočavanja ili nesuočavanja s **vlastitom** prošlosti
2. **djelovanja međunarodnih institucija** koje pravnim postupcima nastoje **utvrditi odgovornost** za počinjene **zločine protiv čovječnosti**.

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Prazna stranica

Prazna stranica